

Politolog Oskar Krejčí: Kremelský politický realismus

- CZ24 News | 29. prosince 2021

RUSKO: Přechod Ruska na pozice naivního idealismu začal už v posledních letech existence Sovětského svazu. Dětinské představy Michaila Gorbačova o významu ústních dohod týkajících se rozšiřování NATO vzaly zaslé už připojením prostoru NDR ke Spolkové republice Německo. To se za vlády Borise Jelcina, zvláště v dobách, kdy ministrem zahraničí byl Andrej Kozyrev, změnilo v horlivý výprodej národních zájmů. V pozadí byla představa o společném vítězství ruských a západních liberálů nad komunisty – iluze o jakémisi kapitalistickém internacionalismu. Jenže vítěz v mezinárodní politice bývá zpravidla jeden. V Moskvě neposlouchali, když americký prezident George Bush st. ve [Zprávě o stavu Unie](#), kterou přednesl před Kongresem USA v lednu 1992, prohlásil: „Díky Bohu Amerika vyhrála studenou válku... Studená válka neskončila; byla vyhrána.“ Zbývalo jen dodat: Běda poraženým!

Bezpečnostní dohody mezi velmocemi, které se neopírají o rovnováhu sil, mají mizivou naději na dlouhý život. Byla to především nová ruská rozvědka pod vedením Jevgenie Primakova, která varovala, že nároky Západu vůči Rusku jsou a budou bezbřehé. Jak marné bylo podbízění se, ukázalo ignorování ruských diplomatických návrhů v době jugoslávské krize, která vyvrcholila bombardováním této země letadly NATO – bez ohledu na mezinárodní právo či deklarovaný obranný charakter Severoatlantické aliance.

Diplomatický konflikt

Prohlubování krize mívá mnoho tváří. Při současném zhoršování vztahů Západu a Ruska k těm zvláštním patří vyhošťování diplomatů. Přestože je toto vyhošťování ze západní strany zpravidla zdůvodňováno nelegální činností ruských zpravodajských služeb, jisté je, že diplomatický personál se stal rukojmím mediálních kampaní. Prostor pro decimaci zastupitelských úřadů se navíc rozevřel i s vývojem komunikačních prostředků – v posledních měsících například on-line summity snížily význam tradiční zastupitelské diplomacie.

Během posledních dvou dekad se situace stala téměř nepřehlednou. Server [Statista](#) uvádí, že od roku 2000 do letošního října bylo jen z USA vypovězeno 210 ruských diplomatů (následuje Velká Británie 28 a Česko 25 vyhoštěných ruských diplomatů). Podle analýzy [Centra strategických a mezinárodních studií](#) sídlícího ve Washingtonu DC bylo v roce 2016 s odkazem na takzvané ruské vměšování do amerických voleb z USA vyhoštěno 35 diplomatů. Zatím nejdramatičtější byl rok 2018, kdy bylo ze země „kolektivního Západu“ vyhoštěno přibližně sto dvacet ruských diplomatů. Během posledních pěti let Washington uzavřel ruské konzuláty v San Francisku a Seattlu, obsazeny byly dva obytné komplexy ruských diplomatů v New Yorku a Marylandu. Letos v říjnu skupina senátorů USA navrhla vyhoštění dalších 300 ruských diplomatů – což je více, než představuje personál ruského velvyslanectví v USA a znamenalo by to zásah do ruské diplomatické mise při OSN. Reciproční akce Moskvy by ovšem vedla k ukončení provozu zastupitelského úřadu USA v Rusku.

Ruská odpověď měla až do letošního roku zrcadlový, tedy symetrický charakter: za každého jednoho vyhoštěného ruského diplomata byl vyhoštěn jeden diplomat z Moskvy; na uzavřené konzuláty reagovalo Rusko obdobně, uzavřeny byly konzuláty USA v Sankt-Petěrburgu, Vladivostoku a Jekatěrinburgu. Tato předvídatelnost skončila, když v návaznosti na vyhoštění ruských diplomatů z Česka v souvislosti s případem Vrbětice následoval nesymetrický krok Moskvy. Rusko začalo aktivně vyžívat odlišnou strukturu zaměstnanosti na zastupitelských úřadech (na ruských

ambasadách pomocné práce vykonávají převážně Moskvou vyslaní Rusové, na západních místní zaměstnanci). Do hry se už v březnu dostalo povolání ruského velvyslance v USA ke konzultacím do Moskvy. Na vyhoštění osmi vojenských diplomatů akreditovaných při NATO pak Moskva reagovala ukončením práce své mise při Severoatlantické alianci a uzavřením mise NATO v Rusku.

Zatím bylo pro diplomatické sankce „kolektivního Západu“ charakteristické, že se k iniciativě USA „solidárně“ připojovaly země NATO/EU, Japonska, Austrálie a Nového Zélandu. V souvislosti s návrhem [Smlouvy mezi Ruskou federací a Spojenými státy americkými o garancích bezpečnosti](#) dalo Rusko najevo, že za relevantní pokládá pouze vyjednávání s USA a že dohadování s Evropskou unií jen zdržuje. Už převrat v Kyjevě a neplnění Minských protokolů ukazují názorně Moskvě, že je zbytečné hledat kompromisy s představiteli Evropské unie v době, kdy je Washington rozhodnut prezidenta sesadit a konflikt udržovat. Jednání amerických a ruských diplomatů o garancích bezpečnosti by mělo začít příští měsíc.

Nové přístupy

Rusko Vladimíra Putina pochopilo, že v mezinárodní politice není slabost příležitostí pro charitu – je vnímána jako pobídka pro kořistnické praktiky. Za krásnými slovy o lidských právech se až příliš často ukrývá kult sociálního darwinismu. V roce 2007 na tyto jevy upozornil Vladimír Putin na [Mnichovské bezpečnostní konferenci](#) – a, mírně řečeno, nesetkal se s porozuměním svých západních kolegů. Ruský prezident tehdy varoval před nadužíváním vojenské síly v mezinárodních vztazích. Zároveň uvedl, že „země, v nichž je trest smrti zakázán dokonce vůči vrahům a jiným zločincům..., se snadno účastní vojenských operací, jimž lze těžko přiznat legitimitu. Vždyť v těchto konfliktech umírají lidé – stovky, tisíce mírumilovných lidí!“

Připojená tabulka ukazuje, že to byl povětšinou „kolektivní Západ“, kdo se zasloužil o zhoršení vztahů mezi Ruskem a Západem. Washington a Brusel nesou odpovědnost za to, že se nepodařilo využít ukončení existence Sovětského svazu k navázání skutečně partnerských vztahů mezi Ruskem a Západem. Mezi zlomové události vedoucí k nebyvalému růstu vzájemné nedůvěry patří bombardování Jugoslávie letadly NATO (1999), dvě hlavní vlny rozšiřování NATO na východ (1999 a 2004) a svržení demokraticky zvoleného ukrajinského prezidenta (únor 2014). Za těmito mezníky následovaly ruské odpovědi, které se Západu nelíbí.

* * *

Zdá se, že v Rusku skončilo období sebemrškačství a prostoduchých představ o liberální solidaritě a začalo hledání reálných opor národního zájmu. Zajištění informační suverenity se stalo východiskem. Příval ekonomických sankcí ze strany „kolektivního Západu“ ukázal na význam ekonomické suverenity. Od roku 2014 se hovoří o tom, že byla obnovena schopnost Ruska uskutečnit druhý jaderný úder, tedy o vytvoření strategické rovnováhy s USA. To není bezvýznamná změna.

Ve filmu *Ivan Hrozný*, který režisér Sergej Ejzenštejn natáčel během Velké vlastenecké války, Ivan IV. před shromážděnými bojary oznamuje, že bude jediným hospodářem na Rusi. Ze sálu zazněly repliky: „Evropa ho jako cara neuzná“, ale zároveň „Když bude silný – uznají“. Kus pravdy na tom je. Třicet let po ukončení existence Sovětského svazu se ukazuje, že stabilní Evropa potřebuje silné Rusko. Pouze Rusko silné a prosperující bude vnímáno jako rovnocenný partner při dohadování o spravedlivém míru.

Chronologie vztahů Ruska a NATO/EU: najdete v tomto souboru [Vztahy Ruska a EU-NATO](#).

AUTOR: Oskar Krejčí

ZDROJ: noveslovo.sk